

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АЛОҚА,
АХБОРОТЛАШТИРИШ ВА КОММУНИКАЦИЯЛАРНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ

“Энергия таъминлаш тизимлари” кафедраси

«Хаёт фаолият хавфсизлиги. Экология»

**Мавзу: Ишлаб чиқаришда ходимлар саломатлигига зарар
етиши ва иш берувчи масулияти. Умумий қоидалар.**

Қабул қилди:

Саттаров Х.А.

Бажарди:

**511-15ТТФ гуруҳ талабаси
Алимов А.Б**

ТОШКЕНТ-2016

Мавзу: Ишлаб чиқаришда ходимлар саломатлигига зарар етиши ва иш берувчи масулияти. Умумий қоидалар.

Режа:

1. Ишлаб чиқаришда ходимлар саломатлигига зарар етиши ва иш берувчи масулияти.
2. Ишловчиларнинг ҳаёт фаолияти ҳавфсизлигига доир ҳуқуқларини руёбга чиқаришдаги кафолатлари.
3. Ишлаб чиқариш корхоналарида бахтсиз ходисалар ва касб касалликларини текшириш ва ҳисобга олиш.
4. Ишлаб чиқариш жараёнидаги ёнғин хавфини таҳлил қилиш.
5. Меҳнат ҳавфсизлигининг эргономик асослари.

Ишлаб чиқаришда ходимлар саломатлигига зарар етиши ва иш берувчи масулияти. Умумий қоидалар

Хўжалик юритишнинг бозор шароитларига ўтиш корхоналар фаолияти амалиётида катта ўзгаришларни юзага келтирди.

Кўпчилик корхоналарда бошқарув структураси қатор мутахассислар лавозимлари, шу жумладан Меҳнат муҳофазаси бўйича мутахассисликларнинг қисқартириш томонга ўзгарди, давлат органлари ва назорат касаба уюшмалари, идоралар томонидан хавфсиз иш шароитларига риоя этиш устидан назорат савияси сустрлашди.

Натижада сўнгги йилларда ишлаб чиқариш травматизми муҳим даражада ўсди. Шундан келиб чиқиб, жабрланганлар ва уларнинг оилалари учун бўлгани каби иш берувчи учун ҳам муҳим аҳамият касб этиб, ҳуқуқий базага эга саналади.

Ўзбекистонда ҳар бир ходим иши билан боғлиқ тарзда саломатлигига етказиладиган зарарни қоплаш ҳуқуқига эга.

Иш берувчи вақтида ва тўғри ишлаб чиқаришда бахтсиз ходисаларни терговини ўтқазиб ва ҳисобини олиш, шунингдек ходимларга етказилган зарар учун моддий жавобгарликни зиммасига олиши шарт.

Ҳар қандай шикаст етказувчи воқеа бахтсиз воқеа саналади.

1. Механик (санчилган, кесилган, лат еган ва х.к.).
2. Термик (куйиш, музлаш, совқотиб қолиш, иссиқлик зарбаси ва х.к.).
3. Электрик.
4. Кимёвий.
5. Психик ва бошқа.

Уларнинг оқибатида инсон қисқа муддатга ёки узоқ даврга меҳнатга лаёқатини юқотади.

Бахтсиз ходиса деб касбий касалликлар, касбий захарланишлар ва айрим ҳолатларда умумий касалликлар тушунилади.

Тиббий муассаса ҳулосаси меҳнат мажбуриятлари билан боғлиқ саломатликка путур етишлар сонига умумий касаллик учун зарур шарт ҳисобланади. Саломаликка путур етказадиган бахтсиз ходисалар ишлаб чиқариш ходисалари ёки маиший ҳисобланади.

Иш берувчи фақат ишлаб чиқариш бахтсиз ходисалари учун жавобгардир.

Ишлаб чиқариш билан боғлиқ бахтсиз ходисалар қуйидагилардан иборат:

-улар томонидан меҳнат вазибалари (шу жумладан хизмат сафарлари ҳам) ни бажариш, шунингдек иш берувчи топшириғисиз ҳам корхона манфаатлари доирасида бирор бир ҳалокатларни амалга ошираётганда;

-корхона транспортида ишга йўл олаётганда ёки ишдан қайтаётганда;

-белгиланган танаффуслардан тортиб бутун иш вақти мобайнида корхона худуди ёки бошқа иш жойида;

-ўтқазилиш жойидан қатъий назар шанбалик ўтқазилаётган вақтда;

-ишлаб чиқаришда юз берган аварияларда;

-иш вақтида хизмат объектлари ўртасидаги ҳаракат билан фаолияти боғлиқ ходим билан жамоат транспортида ёки пиёда, шунингдек иш берувчининг топшириғига кўра, иш жойига кетаётганида;

-иш вақтида хизмат сафарлари ёки иш берувчининг топшириғига кўра, шахсий енгил транспортда;

-иш вақтида бошқа шахс томонидан танага шикаст етказиш, ёки меҳнат вазифасини бажараётганида ходимнинг қасддан ўлдирилиши.

Фақат ўз ўлими, табиий жон бериш ходисалари, шунингдек, жиноятлар қилаётганда ўша жабрланувчилар томонидан жароҳатлар инобатга олинмайди. Иш берувчининг жавобгарлиги қандай вазиятларда бахтсиз ходиса рўй бергани ва етказилган зарарга боғлиқ.

1. Агар зарар юқори хавфсизлик манбаи томонидан етказилган бўлса, иш берувчи воқеа табиий офат оқибатида, ёки жарбланувчи ғарази ёки унинг қўпол эҳтиёткорсизлиги туфайли, бўлганини исботлай олмаса, у етказилган зарарни тўлиқ миқдорда қоплаши керак.

Масалан, металл қирқувчи ускунада ишчи қўлига шикаст етди. Иш берувчи томонидан Меҳнат муҳофазаси ва Техника Хавфсизлиги бузилмади. Жароҳат ишчининг оддийгина эҳтиёткорсизлиги натижасида келиб чиқди. Бахтсиз ходиса юқори хавфлилик манбаи (ускуна) таъсирида юз бергани боис иш берувчи ўз айби бўлмасада, зарарни тўлиқ қоплаши зарур.

Ишчининг қўпол эҳтиёткорсизлиги ҳолатида иш берувчи ва ишчи аралаш жавобгар бўлади. Мазкур ҳолатда қоплаш ҳажми камайтирилади.

Эҳтиёткорсизликнинг қандайлиги (қўпол ва ёки оддий) вазиятлар инобатга олиниб, ҳар бир аниқ ходисада ҳал қилинади. Бунда жабрланувчининг ёши, малакаси, жисмоний аҳоли ва хоказолар, ҳамда бахтсиз ходисанинг аниқ вазияти ҳисобга олинади.

Масалан, агар иш бўйича катта ҳамкасабалари мисолида, ёш ишчи химоя кўзойнакларини кўзидан олиб қўйди, у эҳтиёткорсизлик бўлади. Бироқ қўпол эҳтиёткорсизликка йўл қўймади. Унинг техника хавфсизлиги бўйича талаблари ва уста танбехларига қарши борган тажрибали ҳамкасабалари қаттиқ ҳаракатларини қўпол эҳтиёткорсизлик деб ҳисоблаш мумкин.

Иш берувчи доимо жабрланувчига кўра, бахтсиз ходисани олдини олишда катта имкониятларга эга. Айнан, у ходимлар хавфсизлигини таъминлашга жавобгардир.

2. Агар зарар юқори хавфлилик манбаи томонидан етказилмаган бўлса, иш берувчи фақат айби бўлсагина жавоб беради. Масалан, дўкон сотувчиси ёрдамчи хоналар ўртасида тўкилган ўсимлик ёғидан тойиб кетди ва

йиқилишида жароҳат олди, дейлик. Бахтсиз ходиса юқори хавфлилик манбаи билан боғлиқ эмас. Демак, иш берувчига зарар учун жавобгарликни юқлашдан аввал унинг айбини аниқлаб олиш зарур. Айб эса шундаки, иш хавфсиз ахволда эмас эди. Агар иш мувофиқ ахволда бўлганида эди, иш берувчининг бунда айби ҳам бўлмасди ва у зарарни қоплашга мажбур ҳам бошлмасди.

Касбий касаллик, одатда, юқори хавфлилик манбаи таъсирида юзага келади, бу ҳолатда иш берувчининг айбини исботлашнинг ҳожати юк, фақат бу ҳасталикнинг меҳнат мажбуриятлари ижроси билан боғлиқлик жихатини аниқлаш зарур.

Ишловчиларнинг ҳаёт фаолияти хавфсизлигига доир ҳуқуқларини руёбга чиқаришдаги кафолатлари.

Меҳнат шартномаси (битими) шартлари меҳнатни муҳофаза қилишга оид қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларнинг талабларига мувофиқ бўлиши шарт. Фуқароларни уларнинг саломатлигига зид бўлган ишга қабул қилиш ман қилинади.

Маъмурият ходимни касб касаллигининг пайдо бўлиш эҳтимоли юқори даражада эканлиги олдиндан аён бўлган ишга қабул қилаётганда уни бу ҳақида огоҳлантириши шарт.

Корхона соғлиқни сақлаш идоралари томонидан белгиланган тартибга мувофиқ равишда бир қатор касблар ва ишлаб чиқаришларнинг ходимларини меҳнат шартномасини имзолаш пайтида-дастлабки тарзда ва меҳнат шартномаси амал қиладиган даврда вақти-вақти билан тиббий кўрикдан ўтказишни ташкил қилиши шарт. Ходимлар тиббий кўриклардан ўтишдан бош тортишга ҳақли эмаслар.

Ходимлар тиббий кўриклардан ўтишдан бош тортсалар ёки ўтказилган текширишларнинг натижалари бўйича тиббий комиссиялар берадиган тавсияларни бажармасалар, маъмурият уларни ишга қўймаслик ҳуқуқига эгадир.

Ходим, агар у ўзининг саломатлиги ёмонлашиши меҳнат шароити билан боғлиқ деб ҳисобласа, навбатдан ташқари тиббий кўрик ўтказилишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Тиббий кўрикларни ўтказиш пайтида ходимнинг иш жойи (лавозими) ва ўртача иш ҳақи сақланади. Маъмурият меҳнатни муҳофаза қилишнинг замонавий воситаларини жорий этилиши ва ишлаб чиқаришда жароҳатланиш ҳамда касб касалликларининг олдини оладиган санитария-гигиена шароитларини таъминлаши шарт.

Ходимнинг саломатлиги ёки ҳаётга хавф туғдирувчи вазият пайдо

бўлганда, у бу ҳақда зудлик билан маъмуриятга хабар қилади, бу ҳол назорат органлари томонидан тасдиқланган тақдирда маъмурият ишни тўхтатиши ва хавфни бартараф этиш чорасини кўриши шарт. Маъмурият томонидан зарур чоралар кўрилмаган тақдирда, ходим ишни хавф бартараф этилгунга қадар тўхтатиб туришга ҳақлидир ва унга ҳеч қандай интизомий жазо берилмайди.

Маъмурият, агар меҳнатни муҳофаза қилиш инспекцияси томонидан тасдиқланган, ходимнинг ҳаёти ва саломатлиги учун тўғридан-тўғри жиддий хавф ҳамон сақланиб турган бўлса, ундан ишни қайта бошлашни талаб қилишга ҳақли эмас ва ходимга иш тўхтатиб турилган бутун давр учун барча моддий зиённи тўлаши шарт.

Маъмурият меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунларни бузган ва бу назорат қилувчи идоралар томонидан тасдиқланган тақдирда, меҳнат шартномаси ходимнинг аризасига кўра унга ишдан бўшаганда бериладиган пул тўлангани ҳолда, исталган пайтда бекор қилиниши мумкин. Ходимда касб касаллиги белгилари аниқланган тақдирда маъмурият тиббий ҳулоса асосида уни ихтисосини ўзгартиргунга қадар ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда бошқа ишга ўтказиши лозим.

Корхоналарнинг барча ходимлари, шу жумладан раҳбарлари ўз касблари ва иш турлари бўйича давлат назорат идоралари белгилаган тартиб ва муддатларида ўқишлари, йўл-йўриқлар олишлари, билимларини текширувдан ўтказишлари ҳамда қайта аттестациядан ўтишлари шарт.

Маъмурият барча янги ишга кираётганлар, шунингдек бошқа ишга ўтказилаётганлар учун ишларни бажаришнинг хавфсиз усулларини ўргатишни ташкил этишлари, меҳнатни муҳофаза қилиш ва бахтсиз ҳодисаларда жабрланганларга ёрдам кўрсатиш бўйича йўл -йўриқлар беришлари шарт.

Ўта хавфли ишлаб чиқаришларга ёки касбий танлов талаб қилинадиган ишга кираётган ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича имтиҳонлар топшириладиган ва кейин вақти-вақти билан қайта аттестациядан ўтиладиган ўқув ўтказилади.

Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича белгиланган тартибда ўқитиш, йўл-йўриқлар бериш ва билимларни текширишдан ўтмаган шахсларни ишга кўйиш тақиқланади.

Маъмурият ходимларнинг меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича малакаси мунтазам ошириб борилишини таъминлаши шарт.

Корхона ходимлари иш жойларидаги меҳнат шароитларининг аҳволи ва муҳофаза қилиниши, бунда лозим бўлган шахсий ҳимоя воситалари, имтиёзлар ва товон пуллари тўғрисида ахборот талаб қилиш ҳуқуқига эгадирлар, маъмурият эса уларга бундай ахборотни бериши шарт.

Ходимларнинг айрим тоифалари (хотин-қизлар, ёшлар, меҳнат қобилияти

чекланган шахслар) шунингдек меҳнатнинг оғир ва зарарли шароитларида ишловчи ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солишнинг ўзига хос хусусиятлари Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан белгиланади.

Ишлаб чиқариш корхоналарида бахтсиз ходисалар ва касб касалликларини текшириш ва ҳисобга олиш.

Ишлаб чиқаришда содир бўладиган барча бахтсиз ходисаларни текшириш ва ҳисобга олиш Ўз.Рес.Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 6 июндаги 286 сонли қарори билан тасдиқланган Низомига асосан олиб борилади.

Ўлим билан тугаган, оғир жароҳатланиш ва гуруҳнинг бахтсиз ходисага учраши ҳолларидан ташқари ҳамма бахтсиз ходисалар цех бошлиғи, хавфсизлик техникаси муҳандиси ва жамоат назоратчиси таркибида тузилган комиссия томонидан текширилади.

Бахтсиз ходиса иш бошланишидан олдин, иш давомида, иш вақтидан кейин иш жойида, завод ҳудудида ва маъмуриятнинг топшириғига асосан завод ҳудудидан четда юз берган бўлишидан қатъий назар текширилиши лозим. Ток уриши, ўткир захарланиш, иссиқ уриши ва тананинг баъзи қисмларининг музлаши бахтсиз ходиса сифатида текширилади.

Камида бир иш куни йўқотилган бахтсиз ҳодисалар 24 соат давомида текширилади ва махсус форма бўйича (Н-1) 4 нусхада акт тузилади.

Актда бахтсиз ходисага учраган киши ҳақидаги ахборотдан ташқари, аниқланган бахтсиз ходисанинг сабаблари келтирилиши ва бундай бахтсиз ходисалар қайтарилмаслиги учун қандай чора-тадбирлар кўрилганлиги ҳақида ахборот берилади.

Актни корхонанинг бош муҳандиси тасдиқдайди. Актнинг бир нусхаси цех бошлиғига юборилади ва у бош муҳандис белгиллаган муддат давомида актда кўрсатилган масалаларни амалга ошириши керак. Иккинчи нусхаси касаба уюшмаси кумитасига, учинчиси тегишли касаба уюшмасининг техник назоратчисига ва тўртинчиси меҳнатни муҳофаза қилиш бўлимига назорат ўрнатиш учун юборилади. Маъмурият бахтсиз ходисага учраган кишига актнинг тасдиқланган нусхасини бериши шарт. Бахтсиз ходисанинг асоратлари кейинчалик ҳам келиб чиқишини ҳисобга олиб, актлар 45 йилгача сақланиши керак.

Бахтсиз ходиса текширилгандан кейин саноат корхонаси маъмурияти йўл қўйилган хатоларнинг қайтарилмаслигини таъминлашга қаратилган буйруқ эълон қилади. Бу буйруқда корхонада юз берган бахтсиз ходисанинг келиб чиқишига айбдор бўлган кишиларнинг жавобгарлиги аниқланиб, таъкидланади.

Бахтсиз ходиса ўлим билан тугаса, гуруҳ бўлиб бахтсиз ходисага учраса ва оғир жароҳатланган ҳолларда, текшириш махсус белгиланган тартиб билан ўтказилади. Бундай бахтсиз ходисалар махсус комиссиялар томонидан текширилади. Комиссия таркибига касаба уюшмаси техник назоратчиси, юқори хужалик ташкилотининг ходими, давлат назорат органлари ходимлари ва умумий бахтсиз ходисани текширишда иштирок этадиган ходимлар қатнашади.

Бундай ҳолатларда текшириш тезда ўтказилиши керак, яъни текшириш материаллари 7 кун ичида тайёр бўлиши шарт. Актга бахтсиз ходисани кўрган гувоҳларнинг кўрсатмалари, тиббий эксперт хулосаси, бахтсиз ходиса юз берган жойнинг ҳамда агар бахтсиз ҳодиса вақтида бирор-бир объект зарарланган бўлса, уларнинг фотосуратлари ва комиссия чиқарган хулосаларни тасдиқлайдиган бошқа материаллар қўшиб юборилади. Актга, шунингдек, бахтсиз ходисага жавобгар бўлган шахснинг фамилияси ва лавозими ёзиб қўйилади.

Оғир гуруҳ бўлиб жароҳатланганлар ва ўлим билан тугаган бахтсиз ходисалар албатта фабрика, завод касаба уюшмаси кумитасида ва юқори хужалик ташкилотлари касаба уюшмалари кумиталарида таҳлил қилиниб кўриб чиқилиши керак. Сўнгра билдирилган фикр-мулоҳазалар асосида кейин ҳам шундай бахтсиз ходиса рўй бермаслиги учун умумий чора-тадбирлар ишлаб чиқилиши ва у қарор билан тасдиқланиши зарур.

Ўзбекистон Республикасида касбий захарланиш ва касб касалликларининг олдини олиш учун керакли қонун ва тавсияномаларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш, шунингдек, касб касалликлари вужудга келганда уларни ҳисобга олиш ва текшириш ишлари Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги ташкилотларига топширилган. Касбий захарланиш ва касб касаллиги ҳақидаги акт корхона раҳбарига юборилади. Актда бундай касалликларнинг қайтарилмаслигини таъминлови чора-тадбирлар мажмуаси тавсия этилади ва унинг битта нусхаси Республика Соғлиқни Сақлаш Вазирлигининг юқори ташкилотларига юборилади.

Бахтсиз ходисага учраган киши ҳисобга олиниб, унга маълум даволаниш курси белгиланади. Агар зарур бўлса, касб касаллигига учраган кишини меҳнат эксперт тиббиёт ходимлари комиссияси (ВТЭК)га юборилади ва унда ходимнинг касб касаллигининг оқибати натижасида олган ногиронлик гуруҳи аниқланади ва шунга яраша маълум моддий таъминланиш миқдори белгиланади.

2 ёки ундан ортиқ ишчилар жабр кўрадиган бахтсиз ходисалар, шунингдек, ўлимга олиб келувчи ёки ногирон этувчи бахтсиз ходисаларни алоҳида таъкидлаш зарур. Бундай ходисалар тўғрисида иш берувчи сутка давомида қуйидаги ташкилотларга маълум қилиши шарт:

- Ўзбекистон Республикаси субъекти бўйича Давлат меҳнат инспекцияси;
- Ижрочи ҳокимиятнинг тегишли органларига;
- Бахтсиз ҳодиса рўй берган жой бўйича прокуратурага;
- Ўзбекистон Республикаси субъектининг ижрочи ҳокимият органларига;
- Давлат назорат органларига (агар бахтсиз ҳодиса шу орган назоратидаги ташкилотда юз берган бўлса);
- Тегишли касаба уюшмалари органларига.

Тергов таркибида қуйидагилар мавжуд комиссия томонидан олиб борилади:

- Меҳнат муҳофазаси бўйича Давлат назоратчиси;
- Ўзбекистон Республикаси субъектининг ижроия ҳокимият органлари вакили;
- Касаба уюшмалари органи вакили.

Тергов олиб боришга кетадиган барча харажатларни бахтсиз ҳодиса юз берган корхона тўлайди. Комиссия аъзолари тергов чоғида корхона ва унинг бўлинмалари раҳбарлари ҳамда бошқа шахслардан ёзма тушунтириш хати олиш ҳуқуқига эгалар. Меҳнат муҳофазаси бўйича давлат назоратчиси агар бахтсиз ҳодисаларни тергов қилишни давом эттиришга объектив сабабларга кўра, имконият бўлмаса ёки аксинча терговда иштирок эта олиш имкони бўлса, у тергов материаллари билан танишиб чиқиши шарт.

Комиссия хулосаларидан рози бўлган тақдирда бахтсиз ҳодиса қўшимча тергов қилинмайди ва бу ҳақда тергов актида тегишли қайднома қилинади. Бахтсиз ҳодиса тергов натижаларига кўра, меҳнат муҳофазаси бўйича Давлат назоратчиси П-15 шаклида хулоса тузади. Гуруҳли бахтсиз ҳодисалар ва ногиронлик ёки ўлим билан тугайдиган бахтсиз ҳодисалар тергов материаллари Н-1 шаклидаги акт ва кўрсатилган бахтсиз ҳодисалар тергов акти билан бирга 3 кунлик муддат ичида тузилгандан сўнг иш берувчи томонидан бахтсиз ҳодиса рўй берган жой бўйича прокуратурага жунатилиши керак:

- Ўзбекистон Республикаси субъекти бўйича Давлат меҳнат инспекциясига;
- (талаб этилишига кўра) назорат органларига;
- Ўзбекистон Республикаси меҳнат Вазирлиги ҳузуридаги меҳнат инспекциясига;

Жабрланувчининг вақтинча меҳнатга лаёқатсизлиги тугаганидан сўнг иш берувчи Ўзбекистон Республикаси субъекти бўйича Давлат меҳнат инспекциясига:

- ишлаб чиқаришда бахтсиз ҳодиса оқибатлари тўғрисида маълумотлар;
- бундай бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олиш мақсадларида бажарилган тадбирлар тўғрисида прокуратура қарори.

Ишлаб чиқариш жараёнидаги ёнғин хавфини таҳлил қилиш.

Ишлаб чиқаришда ёнғинни келиб чиқишига, кўпинча ёнғин ёки электр хавфсизлиги қоидаларини қўпол равишда бузилиши, электр тармоқларини яхши ҳимояланмаганлиги, ёнувчи моддаларнинг сақлаш қоидаларини бузилиши ҳамда оловга нисбатан эҳтиётсизлик қилиш кабилар сабаб бўлади. Баъзан ёнғинни ёки портлашни келиб чиқишига, иншоотни лойиҳалаш вақтида бўлажак саноат корхонасини ёниш ва портлаш хавфи бўйича нотўғри тоифаланиши, яъни унда ишлатиладиган хомашёнинг ёниш ва портлаш хусусиятлари аниқ ҳисобга олинмаганлиги ҳам сабаб бўлади.

Ишлаб чиқариш жараёнида ёнғин хавфсизлигини тўла таъминлашда корхоналарни ёнғин хавфи бўйича тоифаланиши кифоя қилмайди. Бунинг учун ишлаб чиқаришда ёнғин ва портлашни келтириб чиқарувчи хавфли омилларни мукамал ўрганиб чиқиш лозим бўлади. Демак ишлаб чиқариш тартиботи жараёнида ёниш ва портлаш хавфи мавжудлигини қуйидаги тартибда аниқлаш мумкин:

1. Корхонада ишлатиладиган ёнувчи ва портловчи моддаларнинг турлари ва уларнинг миқдори аниқланади;
2. Ишлаб чиқариш тартиботи ва унда ишлатиладиган ёнувчи моддаларнинг ишлатилиш тартиби аниқланади;
3. Корхонадаги технологик ускуналардан ёнувчи моддаларнинг оқиб чиқишини мавжуд сабаблари ва ҳажми аниқланади;
4. Ёндирувчи ва портловчи манбаларни келиб чиқиш сабаблари аниқланади;
5. Содир бўлиши мумкин бўлган ёнғин сабабларини ва унинг эҳтимолий йўналишини, бинонинг лойиҳаланиш услубига ва ёнишга мойил бўлган пардозлов ашёларининг жойланишига қараб аниқланади ва ҳоказолар.

Технологик жараёнларни ёниш ва портлаш хавфини таҳлил қилишда, одатда технологик жараёнда қўлланиладиган тартибот услуби ва ишлаб чиқаришни меъёрий режалари, ҳамда ишлатиладиган ёнувчи моддаларнинг кимёвий хоссалари ҳақидаги маълумотлар атрофлича кенг ўргаанилади.

Технологик тартибот услуби ва ундаги меъёрий қоидаларга биноан қайси идиш ёки ускуналарда қандай ва қанча ёнувчи газ, суюқлик ёки бошқа моддалар борлиги ҳамда улар қандай босим остида ва ҳароратда ишлаши мумкинлиги ҳақида аниқ кўрсатмалар ифодали тарзда жараёни бошқарув пултида баён этилган бўлиши шарт.

Технологик жараёнда ишлатиладиган газлар ҳаво билан ёки кислород билан бирикмаган ҳолда ишлатилади. Газлар ускунадаги жумраклардан ёки техник носозликлар орқали чиқаётганда ҳаво билан бирикиши мумкин. Бундай ҳолатларда ёнувчи газнинг ҳаво билан аралашмаси таркибидаги миқдори унинг қуйи ёниш чегара миқдоридан кам, ёки юқори ёниш чегарасидан баланд бўлиши шарт. Яъни бу икки чегара орасида бўлиши ўта хавфли ҳисобланади.

Ёнувчи суюқ модда солинадиган идишлар хавфсизлик қоидасига биноан охиригача тўлдирилмайди, яъни идишларни шифти билан суюқлик сатҳи орасида кейинчалик газ буғлари билан тўйинадиган ҳаво бўшлиғи мавжуд бўлади. Идишнинг тепа қисмида ҳосил бўладиган портловчи муҳитнинг юзага келиши, суюқлик буғлари билан тўйинган ҳаво аралашмасидаги ёнувчи буғнинг миқдорига ва идишдаги суюқликнинг ҳароратига ҳам боғлиқ бўлади, яъни суюқликни ҳарорати унинг қуйи ва юқори ёниш ҳарорати чегаралари оралиғида бўлса, хавфли муҳит портлашга мойил бўлади.

Ишлаб чиқаришда содир бўладиган бундай шароитларда алангаланиб ёки портлаб ёнишга қуйидаги манбалар сабаб бўлиши мумкин: ёниб турган олов, чўғланиб қизиб турган ёнувчи буюм, механик ҳаракат ёки электр тармоғининг қизиши натижасида ҳосил бўладиган учқунлар ёки моддаларнинг ўзаро кимёвий бирикиши ва бошқалар.

Меҳнат хавфсизлигининг эргономик асослари.

Меҳнат хавфсизлигининг эргономикасида меҳнат жараёнларида қулай шароитларни яратиш мақсадида инсоннинг функционал имкониятларини ва афзалликларини ўрганади. Бунда меҳнат юқори унумли ва ишончли бўлади ҳамда интеллектуал ва физик ривожланишга янги имкониятлар очади.

Эргономика—бу меҳнат қонуниятлари ва ишчи жараёнлар ҳақидаги фандир. Эргономика тушунчаси грекча—иш ва қонун деган сўзлардан келиб чиққан.

Эргономика сўзини биринчи бўлиб, 1875–йил ўзининг “Эргономика

жиҳатлари, яъни меҳнат ҳақидаги фан” деган ишида поляк олими Ястшембовский таклиф қилган.

Эргономика техника ривожланишининг маълум босқичида пайдо бўлган бўлиб, ишлаб чиқаришда муҳим муаммоларни ечишда зарур шарт–шароитдир. Янги жиҳоз ва унга тўғри келган ишлаб чиқариш муҳитини лойиҳалашда содир бўладиган кўпчилик саволларни фақат соғлом фикр асосида ечиш мумкин бўлмаганда, эргономикага мурожаат қилинади. Эргономика фанининг мақсади–машина ва ишлаб чиқариш қуролларининг ўлчамларини ҳамда ишлаб чиқариш муҳитини инсон эҳтиёжларига мослаштиришдир, яъни меҳнат жараёнларини меъёрлаш ва ҳамма кўнгилсиз ишлаб чиқариш омилларини бартараф қилиш ёки максимал камайтиришдан иборатдир.

Ишлаб чиқаришда ечиладиган асосий эргономик вазифаларни қўйидаги тартибда синфлашимиз ва турларга бўлишимиз мумкин:

1. Психологик юкланишни камайтириш:

- назорат тизимларини автоматлаштириш;
- ишлаб чиқариш жараёнларини стабиллаштириш;
- иш хавфсизлигини таъминлаш;
- жиҳозлар ишининг ишончлилигини таъминлаш;
- меъёрий даражагачи маълумотлар ҳажмини камайтириш;
- созлаш ва назоратнинг қулай тизимларини ташкил қилиш;
- назорат ва созлаш тизимларини марказлаштириш.

2. Шинам ишчи муҳитини танлаш:

- шинам ҳаво иқлимини ва ёруғлигини яратиш;
- шовқин ва титрашга қарши кураш тадбирлари;
- ишлаб чиқариш зиддиятини яхшилаш.

3. Ишни қулайлигини таъминлаш – бунда қулай бўлган жиҳоз, мебел, асбоб, махсус кийимларни яратиш ва ишлатиш, ҳамма жиҳозларни бадий конструкцияларини яхшилаш киради.

4. Ишлаб чиқаришни қулай (рационал) ташкил қилиш:

- жиҳозларни қулай жойлаштириш;
- ишчи зонани тўғри ташкил қилиш;
- ташиш ва ўтиш ишларини камайтириш;
- ишлаш ва дам олишни тўғри ташкил қилиш;
- маиший хизмат қилишни тўғри ташкил қилиш.

5. Кадрлар билан ишлаш–бунда касбий танлаш, инструктаж ўтказиш, тажриба алмашиш, касбий ўқитиш ва малака ошириш киради.

6. Физиологик юкланишни камайтириш:

- жараёнларни механизациялаш ва автоматизациялаш ҳамда янги жиҳозларни ўрнатиш;

- иш жойини тўғри ташкил қилиш;
- ишчи зонани тўғри таъминлаш;
- қулай ҳаракатланишни танлаш;
- бошқариш қурилмаларини тўғри танлаш ва жойлаштириш;
- бошқаришни марказлаштириш.

Эргономика масалаларни ечишда комплекс ёндашиш, ишчини техника ва ишлаб чиқариш муҳити билан ззaro таъсир жараёни, объектив қонунчилик, меҳнат шароитларини яратиб бериш, шу билан бирга жароҳатлар ва касбий касалликлар ҳисобга олинади.